

Toholampi 21.3.2019

Millainen tauti kryptosporidioosi on?

Valvontaeläinlääkäri Päivi Pyykönen, Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, ympäristöterveydenhuolto

- Kyseessä on hankala tauti
  - Sairastuneet erittävät valtavia määriä taudinaiheuttajia (alkueläin), jotka ovat heti suolesta päästyään taudinaiheuttamiskykyisiä
  - Tartunnan saamiseen riittää hyvin pieni määrä taudinaiheuttajia
  - Taudinaiheuttajat elävät ympäristössä pitkään
  - Kestävät useita desinfektioaineita
- Tartuntatautirekisteriin ilmoitettiin vuonna 2018 aiempaa enemmän kryptosporidioositapauksia Vaasan ja Pohjois-, Keski- ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiireistä.
  - Alueen tapausmäärät ovat olleet kasvussa jo vuodesta 2015 lähtien.
- THL, Ruokavirasto, Työterveyslaitos, Helsingin yliopisto ja Eläinten terveys ETT ry ovat saaneet maa- ja metsätalousministeriöltä rahoitusta, jonka avulla selvitetään kryptosporidioosin tartuntalähteitä ja -reittejä, sekä tarkennetaan kansallisia torjuntaohjeita

- Käynnissä Ruokaviraston johtama kryptosporidioosi-hanke
- Tavoitteena:
  - Selvittää naudatilojen kryptosporidioositartuntojen esiintymistä, tartuntojen lisääntymiseen vaikuttavia tekijöitä sekä suojautumista tartuntojen leviämiseltä tiloilla.
  - Selvittää ihmisten kryptosporidioositartuntojen lisääntymiseen vaikuttavia tekijöitä.
  - Selvittää naudatilojen ja ihmisten *C. parvum* -tartuntojen epidemiologiaa
  - Selvittää naudatilojen ulosteperäiset päästöt vesistöihin ja tilojen talousvesijärjestelmiin.
  - Laatia ohjeistus kryptosporidioosin työterveysriskeistä ja niiltä suojautumiselta (työterveysopas).
  - Tiedottaa kryptosporidioosin tartuntalähteistä ja tartuntojen torjumisesta terveydenhuollon ja terveydensuojelun ammattilaisille, maatalousalan työntekijäryhmille ja kansalaisille.
  - Jakaa hankkeen tutkimustieto elinkeinon käyttöön tartuntariskin hallitsemiseksi nautakarjataloudessa

Lähde: Ruokavirasto

- Kyselytutkimus syksyllä 2018 (THL, Ruokavirasto ja paikalliset viranomaiset):
  - Tapausten taustalla useita syitä
  - Monilla kosketus ripulia sairastaviin tuotantoeläimiin
  - Myös perheenjäsenillä vatsatautia samaan aikaan
  - Useat sairastuneet olivat havainneet tavanomaista enemmän kärpäsiä, työskennelleet puutarhassa sekä käsitelleet multaa tai lantaa useammin kuin vertailuhenkilöt

(Lähde: THL)

C.parvum kryptosporidioosin aiheuttajana

- Suolistoloinen (alkueläin)
- Zoonoosi eli voi tarttua eläinten ja ihmisten välillä
- Voi tarttua myös ihmisestä toiseen
- Tarttuu ihmisen tai eläimen ulosteella saastuneen juomaveden, uimaveden tai elintarvikkeen välityksellä
- Hyvin tartuttava, vain kymmenkunta ookystaa riittää aiheuttamaan infektion
- Ookystiä ei näe paljaalla silmällä
- Oireet alkavat yleensä viikon kuluttua tartunnasta
  - Itämisajan vaihteluväli 1-22 vuorokautta

Tauti ihmisellä

- Yleisin oire on itsestään rajoittuva, vaikeusasteeltaan ja kestoltaan vaihteleva vesiripuli
- Muita oireita voivat olla vatsakipu, lievä kuume, pahoinvointi, oksentelu ja ruokahaluttomuus
- Yleensä oireet kestävät 2-4 vuorokautta, mutta ne voivat jatkua jopa neljä viikkoa
- Tartunta voi olla myös oireeton
- Vastustuskyvyltään heikentyneillä henkilöillä tauti voi olla vakava, jopa henkeä uhkaava
- Kuumeisesta ripulista kärsivän ei pidä hoitaa eläimiä ja lypsää, varsinkaan, jos tila myy raakamaitoa

Kryptosporidioosi naudalla

- 1 – 4 viikon ikäisillä vasikoilla
- Harvoin yli kuukautta vanhemmilla vasikoilla, suurin osa sen ikäisistä on tullut immuuneiksi
- Vetinen, löysä ripuli, vatsakivut, väsähtänyt olemus, ruokahaluton; paino putoaa
- Ei tehokasta lääkettä
- Halofuginoni eläinlääkärin arvion perusteella
  - Ei ongelmatonta
- Suurin osa vasikoista paranee tukihoidolla
- Vasikka voi myös kuolla kryptosporidioosiin

Kryptosporidioosi

- ETT:n nettisivuilla hyvät ohjeet tautihallintaan
- Ookystat säilyvät tartuntakykyisinä kuukausia, etenkin kosteassa, lannan ja lian suojaassa
- Vasikoiden ympäristön hygienia!
- Karsinoiden pesu ja kuivatus vasikoiden välillä
  - Mekaaninen puhdistus, pesu yli 60 asteisella vedellä
  - Suojaudu painepesurin roiskeilta
  - Painepesuri voi levittää taudinaiheuttajia (ookystia) ympäriinsä
- Eläimille turvalliset desinfektioaineet eivät ole tehokkaita tilojen puhdistukseen kryptosporideista, ja joten desinfiointi on tehtävä tyhjässä karsinassa, jossa ei ole eläimiä lähietäisyydellä.
  - Neopredisan, Kilcox Extra

Kun tilalla on todettu *Cryptosporidium parvum*

- Varoita navetassa käyviä henkilöitä, etenkin vasikoiden kanssa tekemisissä olevia
- Käytä hanskoja ja suusuojaimia ripulivasikoita hoitaessasi
  - Käsihygienia – huom! Käsidesi ei tehoa. Saippuapesu.
- Varo roiskeita saappaita pestessäsi
- Suu kiinni tilanteissa, joissa lantaa roiskuu
- Perheenjäsenten suojaaminen
  - Älä mene navettavaatteissa, edes puhtaan näköisissä, sisälle
  - Jalkinehygienia
- Huolehdi poikimapaikkojen hygieniasta
- Pidä vastasyntyneet vasikat erillään vanhemmista vasikoista
- Estä vastasyntyneen vasikan likaantuminen ulosteella ja ulosteen joutuminen vasikan suuhun
- Laita maailmalle vain terveitä vasikoita

THL:n ohjeistusta kryptosporidioosin ehkäisyyn

- Juo ainoastaan puhdistettua vettä
- Pese raat vihannekset huolellisesti ennen syöntiä
- Vältä pastöroimatonta maitoa ja siitä valmistettuja tuotteita
- Pese kädet saippualla ennen ruuan valmistusta, ennen ateriaa, WC-käynnin jälkeen ja koskettuasi koti- tai hyötyeläimiä

Lähde: THL

Kryptosporidioosi tilalla

- Robottinavetta, n. 70 lehmää
- Vasikat samassa tilassa, sonnivasikat laitetaan välitykseen
- Vasikoilla huonojuontisuutta, tilakäynnillä havaittiin kahden ripuloivan. Toista nesteytettiin huonon kunnon takia.
- Pikatestillä todettiin C.parvum.
- Ulostenäytteet Ruokavirastoon, varmistui C.parvum.
- Tilan väellä oli myös ollut vatsatautia aiemmin, tiedossa ei ole, onko ihmisistä otettu näytteitä
- Vasikoita ei lääkitty
- Poikimakarsinoiden olosuhteita parannettiin vasikoiden kannalta
- Vasikoille tilat vanhaan navettaan, tarkoitus pitää niitä siellä puolivuotiaiksi asti